

GILOS BOG'LARDA UCHRAYDIGAN ZAMBURUG' QO'ZG'ATADIGAN KASALIK TURLARI

Rahmatxodjayev Sherzod Turg'unbayevich

Annotasiya: Maqolaning mazmuni shundan iboratki gilos bog'larida uchraydigan zamburug' qo'zg'atadigan kasallik turlari haqida ma'lumot berilgan. Jumladan gilos zamburug' kasalligini qanday davolash yo'llari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Gilos, Meva, SSSR, Uzbekiston, monilioz, zamburug' kasalligi, Chernozem, Chernozem, infektsiya, Bordo, Kleasterosporioz, Fungitsid.

Аннотация: Содержание статьи заключается в том, что приведены сведения о видах заболеваний, вызываемых грибами, встречающимися в вишневых садах. В частности, показаны методы лечения грибка вишни.

Ключевые слова: Вишня, Плоды, СССР, Узбекистан, монилиоз, грибковое заболевание, Чернозем, Чернозем, инфекция, Бордо, Клястероспориоз, Фунгицид.

Abstract: The content of the article is that information is provided about the types of diseases caused by fungi found in cherry orchards. In particular, the methods of treatment of cherry fungus disease have been shown.

Keywords: Cherry, Fruit, USSR, Uzbekistan, moniliosis, fungal disease, Chernozem, Chernozem, infection, Bordeaux, Kleasterosporiosis, Fungicide.

So'nggi o'n yilliklarda tosh mevali daraxtlarning kasalliklari tarqalishi sababli, bog'bonlar hosildorlikning keskin pasayishiga va hatto yaqinda yam-yashil daraxtlarni kesish zaruratiga duch kelishdi. Yonayotgan mavzular orasida gilos kasalliklari va ularga qarshi kurash, xavfli kasalliklarning fotosuratlarini va tavsiflari uy-joy mulkdorlari uy egalariga muammoni o'z vaqtida aniqlashga, uni bartaraf etishga va profilaktika qilishga yordam berishi ajablanarli emas. O'tgan asrning o'rtalariga qadar sobiq SSSR hududida bog'larda o'sadigan oddiy gilosning deyarli hech qanday jiddiy dushmani yo'q edi. Va qadimgi, tasdiqlangan navlari, eng katta va shirin emas, ammo ko'plab mevalar bo'lsa, qishloq aholisini doimiy ravishda xursand qildi. Ammo 60-yillardan boshlab, bir qator viloyatlarda gilos daraxtlari yoz o'rtalariga kelib deyarli bargsiz o'sib bordi va ularga kamroq rezavorlar bog'landi.[1] Evropaning shimolidan olib kelingan kokkomikoz xuddi shunday edi. O'n yil o'tgach, Uzbekiston bog'bonlari tosh ekinlarining yana bir xavfli dushmani – monilioz bilan tanishdilar. Bugungi kunda ushbu kasalliklar Rossiyadagi gilos bog'larining asosiy, ammo yagona dushmanlari emas. Daraxtlar va ekinlarga qoraqo'tir, dog'lar, gumming va boshqa baxtsizliklar tahdid solmoqda. Gilos kasalliklari va zararkunandalarining eng ko'p tarqalgan zonasida mamlakatning shimoli-g'arbiy qismida, Chernozem mintaqasi va uning atrofidagi bog'bonlar bor.[2] Nisbatan xavfsizlik nuqtai nazaridan, iliq va quruqroq iqlimi bo'lgan hududlarni gilos ekish, masalan, Kavkaz, Volga viloyati, Kuban va Qora Yer mintaqasining janubi. Ammo bu erda tegishli e'tibor, g'amxo'rlik va profilaktika qilinmasa, o'simlik kasalligi ehtimoli yuqori ayniqsa zamburug'

kasalligi. Hosilga eng katta zarar gilosning qo'ziqorin kasalliklari bilan etkaziladi. Eng xavfli va xoinlardan biri kokkomikozdir. Kasallikning tarqalishi, havo 20-24 ° S ga qadar qizdirilganda uzoq nam davrlar bilan osonlashadi. Bunday sharoit qo'zg'atuvchi qo'ziqorin,

Coccomyces hiemalis, o'simliklarni erkin rivojlantiradi, ko'paytiradi va yuqtiradi. Kasallik yozda o'zini namoyon qiladi va uning xarakterli belgilari asosan barglarda seziladi:

Barg pichoqlarining old tomonida yumaloq jigarrang yoki qizg'ish dog'lar hosil bo'ladi; Asta-sekin ular o'sadi, o'rtadagi to'qimalar quriydi va varaqning orqa qismida pushti rangga bo'yalgan joylar mavjud; Koksikoz bilan kasallangan barglar yozning ikkinchi yarmida nobud bo'ladi va tushadi, shoxlari deyarli yalang'och qoladi.[3]

Faqat tashqi belgilarga ko'ra, kokkomikozni gilos barglari kasalligi deb hisoblash mumkin. Ammo bu fikr noto'g'ri! Tojning yashil qismi erta yo'qolgani sababli, gilos daraxtlari zaiflashadi va qishlash uchun tayyorlanmaydi. Natijada, surgunlarning bir qismi bahorda nobud bo'ladi, magistral va skelet filiallariga zarar etkaziladi. Infektsiyadan keyingi birinchi yilda gilos hosildorlikni pasaytiradi, oshning sifati pasayadi. Agar siz zudlik bilan kasallikka qarshi kurash bilan shug'ullanmasangiz, keyingi bir necha yil ichida vafot etadi. Yozning o'rtalarida erta tushish bog'bonni jiddiy ogohlantirishi kerak.[4] Barcha tushgan barglar majburiy ravishda to'planadi va yo'q qilinadi va o'simliklar Bordo suyuqligi, temir sulfat eritmasi yoki tizimli fungitsidlar bilan ishlov beriladi. Qayta ishlash birinchi dala 7-14 kundan keyin ko'rsatmalarga muvofiq amalga oshiriladi. Gilosning qo'ziqorin kasalligiga qarshi kurashishning asosiy chora-tadbirlari patogenni yo'q qilishga va uning sog'lom daraxtlarga tarqalishini oldini olishga qaratilgan. Bunday holda siz püskürtülmüş mablag'larning mumkin bo'lgan toksikligi haqida eslashingiz kerak. Filiallarda qolgan mevalar olib tashlanadi, qo'llar, nafas olish organlari qo'lqop va respirator bilan himoyalangan. Dori vositalarining ta'siri iloji boricha samarali bo'lishi uchun ular quruq barglarga tushib, 2-3 soat davomida muammosiz ishlashlari kerak. Shuning uchun, qayta ishlash paytida, quyosh yonishi xavfi bo'lmaganda, tinch va sokin ertalab yoki kechqurunni tanlash yaxshidir.[5]

Monilioz yoki monial kuyish allaqachon markaziy Rossiya, Uzbekiston, Kuban, Chernozemye va Sibir va Uralsning janubiy mintaqalaridagi bog'bonlarga yaxshi ma'lum. Ba'zi hududlarda gilosning deyarli barcha ko'chatlari zararli qo'ziqorin bilan kasallangan, ammo bundan tashqari, *Monilia cinerea* sabab bo'lgan gilosning qo'ziqorin kasalligi boshqa

mevali ekinlar uchun ham xavflidir. Daraxtning birlamchi infektsiyasi gullash davrida, qo'ziqorin sporalari zararkunanda va pedikel orqali o'tinning to'qimalariga chuqur kirib borganda paydo bo'ladi. Biroq, bahorda gilos kasalligini payqab, bog'bonlar ko'pincha kimyoviy moddalar bilan muzlatish yoki muvaffaqiyatsiz davolashning oqibatlarini uchun uning alomatlarini olishadi.[6] Darhaqiqat, tarqaladigan qo'ziqorin ta'siri ostida quritilgan novdalar, gullar va yosh barglar yoqib yuborilganga o'xshaydi. Yon tomondan moniliozning shikastlanishi yaqinda sog'lom daraxtlarning tojlarida katta dog'larga o'xshaydi. Ikkilamchi infektsiya qo'ziqorin sporalari o'sadigan mevalar orqali sodir bo'ladi. Tashqi tomondan, rezavorlar quruq, mumiyalangan, ko'pincha kulrang qoplama bilan qoplangan ko'rinadi. Ular novdalarni mahkam ushlab turishadi va agar ular olib tashlanmasa, bahorgacha davom etadilar va infektsiyaning yangi markaziga aylanadilar. Infektsion o'choqlari sonini kamaytirish uchun quyidagilarga ishonch hosil qilish lozim: Tushgan barglarni tozalang va daraxtlar ostidagi tuproq ehtiyotkorlik bilan gevsetilsin; Kesib oling, sog'lom daraxtning bir qismini ushlang va moniliozdan ta'sirlangan novdalarni yo'q qiling; Qolgan mevalarni olib tashlang va yoqing. Bahorda, kurtaklari ochilishidan oldin, gilos ko'chatlari Bordo suyuqligi yoki boshqa kontaktli fungitsid bilan puskurtulur. Qayta ishlash gullashning ikkinchi yarmida amalga oshiriladi. Ilgari zararli qo'ziqorin hujumiga uchragan o'simliklarga alohida e'tibor qaratiladi. Teshiklarni payvand qilish uchinchi eng xavfli joy. Kleasterosporioz gilosning qo'ziqorin kasalliklariga ham taalluqlidir va nafaqat barglar va asirlarga, balki gullarga ham ta'sir qiladi. Dastlab, kasallik jigarrang-jigarrang dog'lar paydo bo'lishi bilan o'zini namoyon qiladi. Ular o'sib ulg'aygach, ichidagi to'qimalar quriydi va parchalanadi, katta dumaloq teshiklar qoldiradi. Kasal barglar quriydi va tushadi, ta'sirlangan rezavorlar ham quyilmaydi va quriydi. Qishdagi zararli qo'ziqorin sporalari: tuproqda; Qolgan mumiyalangan mevalar bo'yicha; Korteks ichidagi yoriqlar; O'simlik qoldiqlarida. Yiqilgan barglarni muntazam tozalash va yo'q qilish va tojni kesish bilan bir qatorda, kasallikning oldini olish va davolash uchun gilos va bahor atrofidagi tuproq mis sulfat yoki Horus eritmasi bilan puskurtulur kerak. Gilos kasalligi tezkor choralarni talab qiladi. Bunday holda, murakkab ta'sir ko'rsatadigan qo'ziqorin yoki Bordo ishlatiladi. To'liq miqyosli ishlov berish bir necha bosqichda amalga oshiriladi, yashil konus bosqichidan boshlab, yozgi kunlarga qadar, yig'im-terim boshlanishiga 20 kundan ko'proq vaqt qolganida. Mevali daraxtlarda jigarrang dog 'va zang izlarini aniqlash uchun shunga o'xshash choralar ko'rilmogda. Ikkala holatda ham bog'bon zararli zamburug'lar faolligining namoyon bo'lishi bo'lgan jigarrang, qizg'ish jigarrang yoki qizil dog'larning barglari va tuxumdonlarida paydo bo'lishiga duch keladi. Ushbu kasalliklarning barchasi mevalarning hosildorligi va iste'mol xususiyatlariga salbiy ta'sir qiladi, o'simliklarni zaiflashtiradi. Shuning uchun, ozgina kechikish paytida, bog 'nafaqat gilos kasalliklariga qarshi kurashni, balki zararkunandalarga qarshi kurashni ham talab qiladi, buning uchun zararlangan o'simliklar istalgan va oson o'lja bo'lib qoladi. Ko'pincha, qo'ziqorin sabab bo'lgan qoraqo'tir olma daraxtlari va noklarda uchraydi, ammo u uy bog'larida tosh mevalarga ham ta'sir qilishi mumkin. Agar kasallik, fotosuratda bo'lgani kabi, gilosda bo'lsa, unga qarshi kurash monilioz yoki jigarrang dog'lar kabi jiddiy tarzda olib borilishi kerak.[7] Gilosning qo'ziqorin kasalligini oldini olish va unga qarshi kurashish uchun yaxshi

choralar: tushgan barglarni to'plash va yo'q qilish; Tojni o'z vaqtida shakllantirish va sanitariya bezash; Daraxtlar ostida tuproq qazish; Fungitsid, mis xloroksid yoki Bordo suyuqligi eritmasi bilan o'simliklar va tanalarini puskurtmek. Boshqa holatlarda bo'lgani kabi, ishlov berish bir necha bosqichda, bog'bon tanlagan asbob uchun ko'rsatmalarga muvofiq amalga oshirilishi lozim.

XULOSA

Gilos kasalliklari davolash kuchli va sog'lom daraxtni o'stirishni istagan har bir bog'bon tomonidan o'rganilishi kerak. Madaniyatga ta'sir qiladigan ko'plab kasalliklar mavjud, ammo ularning deyarli barchasi muvaffaqiyatli kurashishi mumkin. Fotosurat va davolash gilos kasalliklari mevali daraxtning, qo'ziqorin kasalliklarini o'z vaqtida aniqlashga yoki zararkunandalarga zarar yetkazish belgilarini ko'rishga imkon beradi. Garchi kasalliklar va zararli hasharotlar gilos uchun jiddiy xavf tug'dirsa-da, davolash o'z vaqtida boshlanganda ularga qarshi kurashish unchalik qiyin emas deb o'ylayman.

ADABIYOTLAR:

1. Gilos Kasalliklari Va Ularga Qarshi Kurash. [://uz.crushingplants.info/10301-diseases-of-the-cherry-and-the-fight-against-them-ph.html](http://uz.crushingplants.info/10301-diseases-of-the-cherry-and-the-fight-against-them-ph.html)

2. Gilos kasalliklari <https://uz.kansasteamnutrition.org/diseases-and-pests-of-cherries-and-the-fight-against-them-photos-how-to-treat-them-in-the-moscow-region-and-regions-926>.

3. ENTOMOLOGIYA VA FITOPOTOLOGIYA, X.X. Kimsanboyev, B.A. Sulaymonov, A.R. Anorbayev, A.A. Rustamov. TOSHKENT «NISO POLIGRAF» 2017.

4. gilosni zamburug'lar keltirib chiqaradigan kasalliklari. Kutubxon.com saytidan olingan.

5. Аликариев Н.С., Аликариева А.Н. Олий таълим сифати менежменти тизимини ривожлантириш концепцияси//«Социология фанлари» (www.tadqiqot.uz soci) электрон журнали. №1.-Тошкент, 2020. F. 7-18. DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2020-1/>

6. Kadirova Y. B. The Advantages of Improving Students' Civic Literacy in Building a Democratic State Governed by the Rule of Law //International Journal of Multicultural And Multireligious Understanding.-2021. T. 8. No. 5.-C. 469-473.

7. Isropilov m. B. The role of pr technologies in ensuring the sustainable development of Society //Open Access Repository.-2023.-T. 4.-Na. 2.-C. 729-735.

8. Akhmedova F. Professional Education Pharmaceutical Personnel in Uzbekistan- Eastern European Scientific Journal, 2018